

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 35
január 2025
cena 2 eurá

1

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

LÚČ hreje Slovensko 35 rokov

NÁŠ ROZHOVOR

Anna (1954) a Ignác (1952) KOLEKOVCI s vďakou môžu povedať, že mali v živote to šťastie, keď sa už ako mladí ľudia – vysokoškooláci, stretli s vtedy tajným biskupom Jánom Chryzostomom Korcom. Navštevovali náboženské krúžky organizované v tajnej Cirkvi, z ktorých ich po ukončení vysokoškolských štúdií do života vyprevádzal práve biskup Korec, v rokoch 1960-1968 väznený. A keď prišiel november 1989, okamžite ich pozval do svojho petržalského bytu na Vilovej 7. Bolo to 29. decembra 1989 a tento dátum je považovaný za vznik katolíckeho vydavateľstva LÚČ.

● Ako ste sa zoznámili s kardinálom Korcom?

✓ Ignác Kolek: Keď som študoval na Elektrotechnickej fakulte SVŠT a manželka na Farmaceutickej fakulte UK v Bratislave, boli sme členmi

Mgr. Anna Kolková a Ing. Ignác Kolek.

Foto Eva Zelenayová

tajných náboženských krúžkov, každý na svojej fakulte, ktoré boli organizované medzi mládežou na všetkých vysokých školách pod záštitou biskupa Jána Chryzostoma Korca. Krúžok mal maximálne osem členov, jeden člen bol starší, skúsený vo vedení duchovného programu skupiny.

Mladí sa stretávali jedenkrát v týždni na tajných miestach – v bratislavských bytoch ľudí verných tajnej Cirkvi. Biskup Korec prichádzal do týchto krúžkov, keď sa absolventi vysokých škôl už rozchádzali, teda na posledné stretnutie.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Ján Litecký Šveda
O ľudovej múdrosti

2

Spýtali sme sa
Vlada Gregora
2% z dane

3

3

Eva Zelenayová
**Odišli od nás tí, čo
nechceli Slovensko**

3

Emília Hrabovec
**Malé zamyslenie nad
slovenskými dejinami**

6

Martin Homza
**K ohlásenému
koncu
národných dejín
v strednej
Európe**

7-8

Marián Tkáč
**Ako sme využili štátnu
samostatnosť**
Ivan Mrva
**Buditeľ a politický
väzeň Ferdiš Juriga**

9

12

ročník 35 • január 2025

O ľudovej múdrosti

Čo napísať na začiatok roka? Pohrať sa s nejakými pranostikami, ako mali vo zvyku naši predkovia? Možno, no najsamprv chcem zaželať všetkým našim členom – politikým väzňom, ich manželkám, deťom a rodinám, našim sympatizantom ako aj všetkým vytrvalým čitateľom Svedectva veľa zdravia a dost síl, aby sa dokázali povzniesť nad politický marazmus, v ktorom teraz žijeme. (Alebo už opäť „šijeme“, milý Vasil?)

Keď politickí väzni komunizmu už raz ukázali, kto tu tvorí ozajstnú elitu národa – tak charakterom ako aj rozumom, myslím si, že tých tak ľahko nezomelie súčasný masmediálny ohlušujúci teror vymývania mozgov, ktorý zažívame na každom kroku. A hlavne - stále sme schopní a ochotní vydávať svedectvo, nielen o histórii, ale aj o ozajstných ľudských a civilizačných hodnotách. Aj pre nás platí, čo povedal preživší holocaustu Elie Wiesel: „Netlmočiť skúsenosť znamená zradiť ju. Dlhujem zosnulým svoje spomienky.“

Ako je to za našimi hranicami

Že nie sme v tom sami, ani s našimi problémami, to sa môžeme dočítať aj v časopisoch politických väzňov bývalej NDR „Stacheldraht“ alebo chorvátskych prenasledovaných „Politički ZATVORENIK“, ktoré nám chodia do ústredia. (Voľakedy nám chodil aj český, no tam je už dlhšie organizácia politických väzňov v rozklade a časopis dávnejšie nevychádza.) Najnovšie číslo chorvátskeho časopisu malo na aktuálnej obálke veľkú jubilejnú „300“ku, tak sa pri ňom trochu pristavíme. A zistíme, že tiež majú podobné problémy – najskôr začali vychádzať ako mesačník, neskôr len raz za dva mesiace a od roku 2015 je to už iba štvrťročník. Svedectvo síce zatiaľ vychádza ako mesačník (číslo ktoré držíte v ruke má poradové číslo 374 (!)), no už len ako samizdat, pretože štátna moc nám cenzúrne odoprela peniaze na jeho vydávanie, ústava neústava. Takže vychádzame len vďaka podpore našich prispievateľov, čo si mimoriadne ceníme. Väčšinou chudobných, pretože ako nespofahliví a triedne neuvedomelí počas vlády

„robotníkov a roľníkov“ nemohli urobiť žiadnu dobre platenú kariéru, na čo súdruhovia dávali sakramentský pozor.

Stačilo odstaviť múdrych

V jubilejnom „Zatvoreniku“ sa napríklad môžeme dočítať o rádovej sestre Bogoljube Jazvo, ktorá počas druhej svetovej vojny zachránila vyše 300 Židov a organizovala utajené ošetrenia vtedajších protivníkov režimu. No pretože bola riaditeľkou nemocnice Milosrdných sestier sv. Vincenta de Paul v Záhrebe, juhoslovanský režim ju vyhlásil za „vojnového zločincu“. Ešte, že sa jej podarilo emigrovať. Podobnosť ani nie čisto náhodná, keď rovnako českí Benešovi nacisti a slovenskí boľševici každého, kto sa zúčastnil na budovaní samostatného Slovenska v akejkolvek funkcii, označili za klérofašistického zločincu. Aby sa po roku 1945 mohli nehatene pustiť bez akejkolvek konkurencie vzdelaných a schopných ľudí do mohutného rabovania, lebo komunisti vždy vedeli iba rabovať, nie budovať. Veď základom ich marxistickej filozofie je rozvrátiť starý svet. Takže sme takto aj dopadli, ako chudobinec Európy, čo v podstate pretrváva dodnes.

Kráčajme správnym smerom

Autorka Maja Runje okrem iného spomína aj to, ako sa po vojne prenasledovala Katolícka cirkev. Vtedy prišlo o život vyše 600 kňazov, rádových bratov, mníšok, seminaristov a študentov teológie. U nás síce súdruhovia zavraždili trochu menej kňazov, no zato kontinuálne až do roku 1988. Rovnako ako šitá na naše pomery je historická štúdia Davora Dijanoviča, ako sa pod priehľadným pláštikom boja proti fašizmu politicky a nevedecky, bez akejkolvek úcty k faktom, rehabilituje juhoslovanský komunizmus.

Ale vráťme sa ešte na začiatok k pranostikám a jednu takú novoročnú si pripomeňme: „Na Nový rok, o slepačí krok.“ To by v súčasnej situácii mohlo skromne aj stačiť. Pretože určite je lepšie spraviť malý krok, ale dobrým smerom, ako mohutne nepochodovať smerom k progresívnej priepasti.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska (KPVS) ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Ján Košiar [predseda], Bruno Čanádý, Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-5263 8156 ● **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku:** 2 EUR ● **Predplatné 20 EUR**/kalendárny rok ● **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● **Nevyžiadané rukopisy nevraciam** ● **ISSN:** 1338-404X ● **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

SPÝTALI SME SA

Vlada Gregora

● Ako sa vám žije dnes?

Je to paradox, ale gymnázium som absolvoval s odretými ušami, lebo ma prijali na prírodovedný smer a dosť som sa tam trápil. A naopak, filozofickú fakultu som nedokončil, hoci som mal samé jednotky. Aj mafiáni vedia, že kto veľa vie, tak na to doplatí...

Poslednú skúšku som absolvoval u prof. Matúša Kučeru. Ten mi povedal, že mi dáva jednotku na dlh, lebo čaká odo mňa oveľa viac.

Dúfam, že som svojou tvorbou ten dlh aspoň trochu splatil.

Som momentálne veľmi unavený životom, možno sa po výmene kolien ešte vzchopím, ale nie je to vôbec isté.

Celý život som robil nekvalifikovanú prácu a iste aj 40 kilogramové krabice s knihami a päť metrov vysoké regále prispeli k stavu mojich nôh. Ale kontakt s tými ľuďmi naspodku je asi nenahraditeľný. Nemyslím teraz asociálov a bezdomovcov, ale ľudí, ktorí často zúfalo zápasia o slušnú a pritom poctivú existenciu seba a svojej rodiny.

Pokračovanie na 4. strane

Upozornenie pre našich priaznivcov o poukázanie 2% z dane pre PV ZPKO. Postup je nasledujúci: **Zamestnanci** najneskôr do 15. 2. 2025 požiadajú zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania zaplatených preddavkov na daň, ktorý im vystaví potvrdenie o zaplatení dane. Následne vyplnia vyhlásenie, ktoré spolu s potvrdením odovzdajú na svojom daňovom úrade do 30. 4. 2025. **SZČO** poukazujú 2% z dane v daňovom priznaní.

Odišli od nás tí, čo nechceli Slovensko

Na začiatku bola túžba dať dohromady ľudí, čo trpeli vo väzniciach bývalého režimu. Túžba angažovať sa za spravodlivejší svet než bol ten, na ktorý by najradšej zabudli. Na novembrové tribúny ich síce nepustili, ale už v roku 1990 mali svoju organizáciu, Konfederáciu politických väzňov Slovenska. Jej prvým predsedom sa stal JUDr. Július Porubský. Na jeho pohrebe 24. októbra 2012 vdp. Ján Košíar o poslaní organizácie politických väzňov povedal: „Vznikla najmä preto, aby bola trvalým mementom hrôzovlády bez Boha.“ Zdá sa, že po tridsiatich piatich rokoch od založenia organizácie sú tieto slová stále aktuálne, ba ešte viac než v roku 1990. Julko Porubský v rozhovore pre Svedectvo povedal, že za najkrajší okamih svojho života považuje privítanie Nového roka 1993.

Obnova štátnej samostatnosti podnietila nespokojných členov KDH vytvoriť klub, ktorý v roku 1999 opustil organizáciu a vytvoril si vlastnú. Pokračovala vo vydávaní Svedectva, ale pod názvom Naše Svedectvo. Avšak organizácia pokračovala pod starým názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska, ktorej pred názov nepridala „Naša KPVS“ ani „Klub KDH KPVS“. Jednoducho sa zmocnila ná-

zvu, pod ktorým organizácia v roku 1990 vznikla a odvtedy v spoločnosti pôsobí mätku. Išlo v podstate o logické završenie činnosti klubu KDH v KPVS, ktorý sa necítil dobre v organizácii, pre ktorú bolo dosiahnutie štátnej samostatnosti satisfakciou, najmä pre mnohých politických väzňov, čo za samostatnosť Slovenska obetovali aj vlastný život.

SLOVO SVEDECTVA

V roku 2003 sa predsedom ZPKO stal jeden zo zakladateľov Bielej légie Jozef Vicen. Tej légie, ktorá si dala za cieľ porážku komunizmu a obnovu slovenskej štátnosti. Komunistická moc síce Bielu légiu zlikvidovala, no ideály nezaniikli a v roku 1993 sa jej ciele naplnili. Pre Klub KDH v KPVS to bol neprijateľný vývoj, lebo KDH odmietalo a dodnes (kontinuálne) odmieta samostatnú Slovenskú republiku. Neurobilo žiadnu sebareflexiu, aby verejnosť presvedčilo, že aktivity KDH proti vzniku SR ľutuje.

Komunisti svoju vládu nazývali ľudovodemokratickou. Pritom ľuďom neumožnili cestovať do zahraničia a ku kariére bolo nevyhnutné vyhlásenie o vyrovnaní sa s náboženskou otázkou i legitímácia strany. A aj dnes sa istá časť populácie usiluje nahovoriť verejnosti, že musíme vybudovať novú demokraciu - liberálnu. Že nepotrebujeme Boha, nao-

pak, moderný človek by sa mal vraj od neho oslobodiť. Ale to hovorili aj komunisti... Doba akoby sa vracala späť.

Naša organizácia sa počas svojho trvania vždy dôsledne pridržiavala odkazu tých, čo trpeli za národ a pre svoju vieru v Boha. Je zaujímavé, že práve bývalá vláda troch premiérov sa usilovala zlikvidovať našu organizáciu ekonomicky, čím sa jasne zaradila k liberálno-progresívnemu politickému prúdu, čo usilovne bojuje najmä v orgánoch EÚ o návrat k moci.

V aktuálnom vydaní Svedectva uverejňujeme článok prof. Martina Homzu. Reaguje na iniciatívy zrušiť katedry národných dejín. Vraj národ je len sociálny konštrukt, nejestvuje, argumentujú zástancovia zrušenia katedier národných dejín. Takže pre progresívnych liberálov už nielen rod je sociálnym konštruktom, ale aj národ. Nuž a postaviť sa dnes proti šíriteľom gender ideológie je pomaly také nebezpečné, aké bolo v 50. rokoch minulého storočia postaviť sa komunistickej hydre.

Naša organizácia si v tomto roku pripomína 35. výročie svojho vzniku. A zdá sa, že ju čaká veľa práce v úsilí zachovať obyčajnú ľudskú civilizáciu.

Naším čitateľom želáme v novom roku správne rozhodnutia s pomocou Božou.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

SPÝTALI SME SA

Vlada Gregora

Pokračovanie z 3. strany

Ich osud by mal byť najväčšou starosťou Cirkvi aj štátu. Potom budú peniaze aj pre tých, čo nemôžu a nechcú robiť. Uvidíme, čoho sa ešte dožijeme...

Zlo je tu a existencia meniaceho sa sveta by bez neho nebola možná. Dokonalé dobro totiž nielen nedáva možnosť zmeny od zlého k dobrému, ale vlastne vôbec žiadnej zmeny. Preto nekritizujme Boha za zlo a utrpenie, bez ktorého by neexistoval svet, ani my. Aby ste ma nepovažovali za bezbrehého fantastu, odvolám sa na vraj posledného po-

lyhistora Gottfrieda Wilhelma Leibniza, ktorý definoval svet ako najlepší z možných, pretože inak by Boh nebol dobrý. Táto definícia vedca s mozgovou kapacitou oveľa väčšou ako je moja, je mi dlhoročnou posilou.

Nestráčajme teda nádej, pretože často si myslíme, že bojujeme so zlom, ale pritom je to len boj s ľudskou hlúposťou. Takže dúfajme a modlime sa aj naďalej.

Prajem každému môjmu čitateľovi veľa síl a Božej milosti v jeho osobitnom, náročnom a zodpovednom povolaní a poslaní či už klerickom, alebo laickom. Ježiš nás priateľsky vystríha: „Kto ma vyzná pred ľuďmi, toho aj ja vyznám pred svojím Otcom a kto ma zaprie, toho zapriem aj ja.“ (Matúš 10, 33 a Lukáš 12, 9).

Prezentácia knihy Väzeň totality

Utorkový podvečer v Sabinove dňa 26. 11. 2024 patril spomínaniu. Miestny odbor Matice slovenskej spolu s autorom knihy Jurajom Vráblom st. zorganizovali prezentáciu publikácie pod názvom *Väzeň totality*. Šlo o memoáre politického väzňa Karola Vrábla, autorovho otca, na podmienky v komunistických väzniach. Tento bývalý riaditeľ pošty v Sabinove bol v zinscenovanom procese odsúdený na dlhoročné väzenie. Karol Vrábel bol človek zásadový – nedal si vziať svoje kresťanské a národné presvedčenie. Podujatie bolo venované rozšírenému druhému vydaniu tejto knihy, z ktorej sa čitatelia dozvedia nielen realie dejín zločinov v 50-tych rokoch, ale aj širšie súvislosti tohto fenoménu v bývalej ČSSR. Knihu vydalo Vydavateľstvo Matice slovenskej, pričom najväčšiu zásluhu na tom má samotný predseda JUDr. Marián Gešper. Ten sa spomienkového večera nemohol zúčastniť, no v jeho mene prečítal pozdrav prítomným miestny predseda Matice slovenskej v Sabinove Mgr. Juraj Vrábel mladší, ktorý do knihy napísal aj úvodník. Jadrom sú však spomienky dvoch protagonistov, Karola Vrábla na kruté podmienky v Jáchymove a v Leopoldove a jeho syna Juraja, ktorý je v Sabinove známy najmä ako organista v miestnom rímskokatolíckom kostole. V rozšírenom vydaní knihy píše Juraj Vrábel st. nielen svoje spomienky na ťažké detstvo, ale osobitným prístupom zmapoval pôsobenie KSČ v našich dejinách, tiež činnosť ŠtB a jej praktiky pri vyšetrovaní politických väzňov. Podrobnejšie opísal komunistické koncentračné tábory na Jáchymovsku, pričom sa nevyhol ani činnosti, ktorú vyvíjal po roku 1989. Kniha

Zlva Juraj Vrábel st., duchovný Marek Haratim a Jozef Váhovský. Foto archív Juraja Vrábla

je tak osobitným edukatívnym príspevkom pre formovanie mládeže a jej informovanie o zločinoch komunizmu, čo vo svojom prejave zdôraznil Juraj Vrábel ml., vnuk Karola Vrábla. Spomienkový večer moderoval riaditeľ MsKS Mgr. Jozef Váhovský, ktorý knihu uviedol do života spolu s pánom dekanom - fararom ThLic. Markom Haratimom a Jurajom Vráblom st. (pozri foto). Pán dekan vo svojom prejave poukázal na to, že takéto príbehy formujú národ, pričom by mali byť známe širokej verejnosti. Kniha je jedným z takýchto prostriedkov. Juraj Vrábel st. v príhovore spomenul symboliku novembra – mesiaca, kedy kniha uzrela svetlo sveta, ale aj mesiaca, kedy 17. 11.

1989 tento režim padol. Viac ako symbolické bolo to, že na druhý deň bola tzv. Červená streda – deň, ktorý je mementom prenasledovaných kresťanov vo svete. Spomienkový večer spojený s uvedením knihy do života bol venovaný smutnému príbehu. No utrpenie nevinných ľudí počas totality do nás vlieva nádej do budúcnosti. Veríme, že odkaz politických väzňov bude navždy v našich srdciach – len takýmto spôsobom ich utrpenie priniesie svoje výtžené ovocie – slobodu, mier a spravodlivosť. Sú to hodnoty, potrebné hlavne dnes vzhľadom na nepokojnú situáciu vo svete, ktorej sme, žiaľ, aktuálnymi svedkami...

Mgr. Juraj Vrábel ml., historik

Promócia knižky

V banskobystrickom Národnom dome sa 2. decembra 2024 uskutočnila promócia knihy Kataríny Kovačehovej *Keď zvony zvonila nad krajinou*. Knihu do života uviedla dcéra Juraja Sarvaša, herečka Svetlana Sarvašová a herec Marek Rozkoš, žiak Juraja Sarvaša. O knihe sa vyjadril, že je o skutočných celebritách nášho národa. Súčasťou publikácie je aj príbeh čestného predsedu PV ZPKO Arpáda Tarnoczyho a Margity Zimanovej. Knihu promovali orechami, ktoré rástli pri dome pána Sarvaša. Bol to jeho obľúbený strom, pri ktorom oddychoval a čerpal z neho silu a inšpiráciu. Na uvedení knihy na knižný trh sa osobne zúčastnila Margita Zimanová so synom Pavlom, predsedníčkou RO PV ZPKO v Banskej Bystrici Helena Halková a členka našej organizácie Anna Benčátová. (hh)

Vždy je o čom diskutovať

Býva tradíciou, že na sklonku roka sa vedenie PV ZPKO, Svedectva a úzký okruh priateľov našej organizácie zídu na pracovnom stretnutí pri kapustnici. Tak to bolo aj 18. decembra tohto roka v bratislavskej centrále.

Vždy je o čom diskutovať, spomínať, ale aj prinášať námety na ďalšiu činnosť. Tým skôr, že v roku 2025 si naša organizácia pripomenie 35. výročie od jej vzniku. A tak ako sa spoločnosť za ten čas polarizovala, pocítili sme pnutie aj v našom spoločenstve. Politika opäť zasiahla našich členov, ktorí sa v mnohorakosti politických strán a hnutí oveľa ťažšie orientujú než počas pôsobenia jednej strany. Vajatanie strán deklarujúcich kresťanské hodnoty a pritom zjavné spájanie sa so stranami progresívneho liberalizmu,

Pohostenie príde vždy vhod.

Foto Eva Zelenayová

mnohých členov znepokojuje. Postupná monopolizácia v mediálnej oblasti je dokonca v príkrom rozpore s vybo-

jovanou slobodou slova. Ušľachtilosť v medziľudských vzťahoch nahrádza hrubosť či vulgárnosť neraz iniciovaná z najvyšších miest politiky. Mnohí naši členovia si uvedomujú, že demokracia v roku 1989 nebola vybojovaná na veky, že dostala šancu, ktorú si treba strážiť a nenechať ukradnúť bezdomovcom ducha a vlasti.

V roku 2025 čaká organizáciu dôsledná analýza minulých rokov. Hodnotová orientácia našich členov sa pridriava kresťanských civilizačných tradícií a už dnes je zjavné, že v spoločnosti čoraz viditeľnejšie chýbajú. V minulosti boli rozličné pokusy organizáciu likvidovať, či už vnútorným rozkolom alebo ekonomicky. Nepodľahli sme a rovnaké predsavzatia odzneli aj na koncoročnom pracovnom stretnutí.

Eva Zelenayová

Diskutovali sprava: Ján Litecký Šveda, Eva Zelenayová, Ján Košiar, Milan Španír, Ignác Juruš a Bruno Čanády.

Foto Rafael Rafaj

...a ešte Rafael Rafaj, druhý sprava.

Foto Eva Zelenayová

Rapantova cena takmer inkognito

Historický odbor Matice slovenskej udeľuje od roku 1995 cenu Daniela Rapanta, ako najvyššie ocenenie za rozvoj historických vied a za zásluhy o poznanie slovenských dejín a života Slovákov doma i v zahraničí. Tohtoročnú cenu si prevzala prof. Emília Hrabovcová 19. decembra 2024 v bratislavskom Martineu, žiaľ, bez väčšieho záujmu verejnosti. Prijemnú atmosféru podujatia vytvorili členovia o.z. Slovenskí katolíci.

Profesor Daniel Rapant (1897-1988) bol zakladateľom modernej slovenskej histo-

riografie. Jeho profesionálny život bol spojený s prísnyimi hodnotami vedeckej náročnosti, demokracie, mravnosti a ľudskej čestnosti. Tieto hodnoty zastával aj v období po roku 1948 a odmietal sa ich vzdáť. Pedagogické a vedecké pôsobenie preto musel nedobrovoľne ukončiť a jeho meno bolo dlho zámerne vymazávané a zamlčované.

Príhovor prof. Hrabovcovovej uverejňujeme nižšie.

(zl)

Príhovor Emílie Hrabovcovovej pri príležitosti udelenia Ceny Daniela Rapanta *Malé zamyslenie nad slovenskými dejinami*

Český historik husitstva, neskorší diplomat a politik Kamil Krofta, na jar 1920 vymenovaný za prvého riadneho profesora „československých dejín“ na novozaloženej Univerzite Komenského v Bratislave, si 8. apríla 1920 zapísal do svojho denníka, že menovanie prijal, aby tak mohol „dať Slovákom dejiny“, a tak ich „duchovne pripútať k nám“. Tento krátky záznam neurčený pre verejnosť, a preto otvorene úprimný, dobre odzrkadľuje skutočnosť, že dejiny sú jedným z najväznejších nástrojov formovania individuálnej aj kolektívnej identity. Ale tiež legitimizácie politickej moci a že sa vždy písali s nejakým úmyslom. Pre idealistov to bolo úsilie priblížiť sa k pravde o dejinách, pre tých ostatných zväčša existenčným diktátom daná služba nejakej politickej sile či ideológii. Tak to bolo už v dávnych časoch kronikára Anonyma, ktorý v 13. storočí vyfabuloval najstaršie dejiny Arpádovcov, aby vytvoril historickú legitimitáciu ich vlády a zároveň z dejín odstránil ich neželaných predchodcov a pamätových konkurentov – Mojmiróvcov a Svätopluka. A tak je to v mnohonásobne väčšej miere v ostatných dvoch storočiach „epochy más“ a ideológií a vytržebných manipulačných techník. Tento zápas o dejiny je dnes jedným z najtvrdších bojísk, na ktorom sa síce nestrieľa guľkami, „iba“ slovami, straty však zostávajú vážne. Parafrazujú slová pápeža Pia XII. o tom, že prenasledovanie Cirkvi za komunizmu bolo horšie než za rímskych cisárov, lebo Rimania zabíjali iba telá, komunizmus predovšetkým duše. Možno povedať, že vo vojne o historickú pamäť síce neumierajú telá, ale zato svedomie, pravda, identita a s nimi duchovne a kultúrne celé národy.

Útočisko Slovákov v Cirkvi

Pre Slovákov bol a zostáva tento zápas o dejiny nerovným súbojom. **Po prvé** preto, lebo im historicky chýbal vlastný štát ako politicko-inštitucionálny rámec chrániaci pred vonkajšími korystníkmi. Záštita historického výskumu a historického povedomia a jeho medzigeneračného odovzdávania a zviditeľňujúci znak pre etaticky mysliaci vonkajší svet, pre ktorý národ bez štátu neexistuje. V rozhodujúcich obdobiach, keď sa budovali nosné štruktúry historického výskumu a formovali moderné historické naratívy, boli Slováci naopak súčasťou iných štátov, ktoré práve v (de)formácii ich historického povedomia videli jeden z najúčinnějších nástrojov ich asimilácie. Dnes síce Slováci majú vlastný štát, ibaže jeho predstavitelia všetkých farieb na pestovanie a odovzdávanie poznania o vlastných dejinách do veľkej miery rezignovali. **Po druhé** preto, lebo dejiny národa bez štátu sú ipso facto dejiny postavené na prirodzenoprávnej perspektíve, ktorá je dnes z ideologických dôvodov a priori zavrhaná. **A po tretie** preto, lebo slovenské dejiny sú dejinami národa priam bytostne zrasteného so svojou kresťanskou identitou, ktorý pri absencii vlastných politických štruktúr nachádzal v Cirkvi a náboženstve často jediný priestor, v ktorom mohol žiť svoju identitu. V jeho dejinách boli katolícki a evanjelickí kňazi nezastupiteľnými náhradnými sociálnymi a kultúrnymi elitami, v lone ktorých sa dosiaľ nezrodili žiadne schizmatické či heretické hnutia. Pre dnešný odkresťančený svet s jeho dominantným (post)moderným historickým naratívom, ktorý vidí zákonitý smerovanie dejín v emancipácii človeka od vonkajších podmienok vrátane náboženstva a vychádza z negatívneho hodnotenia Cirkvi v dejinách ako nepriateľa pokroku, slobody, tolerancie a modernizácie, sú slovenské dejiny, bytostne späté s kresťanskou vierou a úctou k prirodzenoprávnym hodnotám,

Prof. Emília Hrabovcová

Foto Eva Zelenayová

stelesnenie všetkého opovrhnutiahodného. Ruka v ruku so stratou väzieb odkresťančujúcej sa spoločnosti s pôvodným morálnym fundamentom sa tento „kultúrny boj“ stáva čoraz otvorenejším a slovenské dejiny terčom neskrývanej ideologickej nevole, niekedy priam nenávisť. V týchto ideologických súvislostiach väzí aj jeden z koreňov pretrvávajúceho českoslovakizmu ako postoja, obdivujúceho protikatolíckeho piliera českého historického naratívu a usilujúceho sa o ich prenesenie na Slovensko.

Dokaličené slovenské dejiny

Kamil Krofta nebol vo svojom úsilí inštrumentalizovať slovenské dejiny ani prvý, ani posledný. Politické objednávky tohto typu boli rôzne, od maďarizačných cez čechizačné či marxistické v československom šate, po postmoderné liberálne dekonštrukcie. Výsledok však bol rovnaký. Slovenské dejiny boli vyprázdnené alebo prezentované v dokaličenej podobe ako anonymný plebejský príbeh zbavený živých slovenských osudov a nosných osobností. Zdegradovaný na historické prežívanie a potácanie sa zaostalých a chudobných bratov neschopných nasledovaniahodných činov, žijúcich v zajatí regresívnych ideológií a napospol „na nesprávnej strane dejín“. Takáto podoba vlastných dejín nemohla v Slovákoch vyvolať prirodzený cit a úctu k vlastnej minulosti, skôr naopak, nevoľu k samým sebe a túžbu identifikovať sa s niekým „lepším“, modernejším, pokrokovejším.

Z tohto labyrintu existuje iba jedno východisko: návrat k morálnemu imperatívu hľadania pravdy. Pre dnešný svet, žijúci v zajatí relativizmu, ktorý odmieta i existenciu pravdy ako takej, tieto slová neznejú pekne. Ako nám však pripomínal veľký pápež a mysliteľ Joseph Ratzinger, pravda existuje a Boh dal človeku schopnosť ju spoznávať. Bez pravdy o dejinách nám hrozia dve veľké vzájomne prepojené existenčné nebezpečenstvá: Totálna flexibilizácia morálneho svedomia, ktorá nás privedie do mravného rozvratu; a rozvrat akéhokoľvek spoločenského konsenzu a súdržnosti, ktorý privedie do rozvratu existenciu národa i štátu.

K ohlásenému koncu národných dejín v strednej Európe

Prečítal som si v českom *Echu* článok Daniela Kaisera *Česká historie má být passé*. Autor píše o pokuse vytvoriť na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity z troch existujúcich pracovísk ústavu českých dejín, ústavu svetových dejín a ústavu hospodárskych a sociálnych dejín jediný „superústav“ historických vied. Pokus zmrzil, ale nezastavil Akademický senát FiF UK.

Pripomenulo mi to, ako pred vyše pol druhu rokom na našej Filozofickej fakulte Univerzity Komenského prebiehalo podobné úsilie o zlúčenie katedry slovenských dejín s katedrou všeobecných dejín. Aj vďaka internetovému denníku *Štandard*, k 1. septembru 2023 k zrušeniu katedry slovenských dejín, teda „k jej zlúčeniu“ s katedrou všeobecných dejín nateraz neprišlo. Na druhej strane to však ešte neznamená, že podobné experimenty sa skončili. Keď som vtedy hľadal medzinárodnú podporu proti zrušeniu katedry slovenských dejín, jeden z českých kolegov mi na margo aktivity vedenia našej fakulty napísal pamätnú vetu: „Takhle blbí mohou být jenom Slováci.“

Nebudem analyzovať uvedený výrok. Faktom je, že v strednej Európe nielen moji českí kolegovia dnes čelia otázke, či má vôbec zmysel inštitucionálne pestovať národné dejiny na akademickej pôde. A uvediem najčastejšie používané argumenty proti: Tým najmocnejším má byť tvrdenie, že **národ je vlastne iba akýsi sociálny konštrukt a de facto neexistuje**. Preto neexistuje ani predmet, ktorým by sa národné dejiny mali vedecky zaoberať. Ďalším je teória o tom, že **národné naratívy sa prekonalí** a treba ponúknuť nové bádateľské témy, najmä z kategórie každodenného života človeka. Napokon ani nie tak argumentom, ako skôr zaklínadlom z kategórie čiernej mágie je, že **historici skúmajúci národné dejiny vlastne nevytvárajú žiadnu vedu, ale iba akúsi novodobú „národnú mytológiu“**.

Zdá sa, že proti týmto akademickým názorom, ktoré – nebudeme si klamať – sú v Bratislave v móde, stojí história sama. Už jeden z najväčších expertov na otázku národov Jozef Vissarionovič Stalin predpokladal, že nový sovietsky občan – uvedomelý komsomolec – v prvej povojnovej generácii nahradí „zastaralý“ buržoázno-nacionalistický koncept človeka. Nenahradil.

Renesancia národných konceptov

Naopak. Naprieč Európou i vo svete sledujeme popri globalizačných prúdoch paralelnú a cyklickú renesanciu národných konceptov. Výsledkom tejto tendencie je napokon aj súčasná Slovenská republika. Nejednen zahraničný i domáci intelektuál si v prípade Slovákov s radosťou povzdychne niečo o preúspešnom „slovenskom 20. storočí“. V roku 1993 sa síce formálno-právne dovŕšil proces budovania národných inštitúcií – nerád sem vsúvam túto vetu – ale akosi sa pri tom nadšením zabudlo a stále zabúda na ich adekvátny kultúrny obsah. Jednou z posledných takýchto národných inštitúcií bola napokon aj Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Stihla sa konštituovať ešte v „slovenskom desaťročí“, teda na konci minulého milénia. V školskom roku 1996/1997 dokonca vznikol aj osobitný študijný odbor „slovenské dejiny“.

Katedra slovenských dejín v Bratislave vznikla premenovaním pôvodnej katedry československých dejín, sesterskej katedry československých dejín v Prahe. Bratislavské pracovisko je však aj geneticky prepojené s tým pražským. Je to vlastne jeho filia – dcéra. Ako prvý riadny profesor „československých dejín“ bol do Bratislavy menovaný Kamil Krofta, pôvodne profesor rakúskych a neskôr českých dejín na Karlovej univerzite, významný český a československý politik. Nielen, ale aj kvôli tomu, našim pražským kolegom v ich terajšom zápase o zachovanie „českých dejín“ patrí naša plná podpora a solidarita.

Ku Kamilovi Kroftovi už len jedna veta. Študoval aj na Inštitúte pre rakúske dejiny vo Viedni, ktorý je tu dodnes. A zatiaľ nepočujem o tom, že by ho mal v pláne niekto s niečím „zlučovať“.

Týmto som sa dostal k poslednému vážnejšiemu argumentu protivníkov formálnej nezávislosti pracovísk s náplňou skúmania národných dejín. Radi vravia, že napríklad ani v Poľsku a ani v Maďarsku podobné ustanovizne neexistujú, ba nie sú ani v Nemecku. O prepíatom vzťahu Maďarov a Poliakov k svojim národným dejinám netreba veľa písať. U nášho južného suseda a do určitej miery aj toho severného je národná história niečo ako náboženstvo. Preto aj keď predmetovo užšie zamerané pracoviská v uvedených krajinách formálne neexistujú, národné dejiny, často nie celkom správne splyvajúce so štátnymi, tu sú dominantným trendom skúmania histórie. Osobitné pracoviská preto z logiky vecí netreba. K prípadu Nemecka len toľko, že po poslednom pokuse o presadenie programu globálneho Nového svetového poriadku (*Neuordnung*) pod kuratelou nemeckej rasy sa tomu nikto nemôže čudovať. Ako však vidíme, aj sebbabičovanie Nemcov má svoje hranice.

Týmto som sa dostal k poslednému vážnejšiemu argumentu protivníkov formálnej nezávislosti pracovísk s náplňou skúmania národných dejín. Radi vravia, že napríklad ani v Poľsku a ani v Maďarsku podobné ustanovizne neexistujú, ba nie sú ani v Nemecku. O prepíatom vzťahu Maďarov a Poliakov k svojim národným dejinám netreba veľa písať. U nášho južného suseda a do určitej miery aj toho severného je národná história niečo ako náboženstvo. Preto aj keď predmetovo užšie zamerané pracoviská v uvedených krajinách formálne neexistujú, národné dejiny, často nie celkom správne splyvajúce so štátnymi, tu sú dominantným trendom skúmania histórie. Osobitné pracoviská preto z logiky vecí netreba. K prípadu Nemecka len toľko, že po poslednom pokuse o presadenie programu globálneho Nového svetového poriadku (*Neuordnung*) pod kuratelou nemeckej rasy sa tomu nikto nemôže čudovať. Ako však vidíme, aj sebbabičovanie Nemcov má svoje hranice.

Kde leží naša bieda

Opačný príklad, ako je možné inštitucionálne riešiť otázku opodstatnenosti skúmania národných dejín, predstavuje fakulta chorvátskych štúdií, ktorá popri filozofickej fakulte vznikla pri Záhrebskej univerzite v časech prezidentovania Franja Tudmana. Tá sa problematike osobitého chorvátskeho národného bytia a chorvátskej národnej histórie venuje komplexne. Mnohoooborovo a interdisciplinárne. Tento príklad na tomto mieste je dôležité uviesť aj preto, lebo Chorváti počtom obyvateľov, rozlohou územia, ale i spoločnými osemstoročnými dejinami so Slovákami sú naozaj vhodným komparatívnym subjektom. Zaujímavé by však bolo pozrieť sa na hrubý domáci produkt Chorvátska a pomer investícií, ktoré vkladajú do svojho národného sebaopoznania a porovnať to s tým, čo do skúmania svojej sebareflexie investuje súčasné Slovensko.

Pokračovanie na 8. strane

K ohlásenému koncu národných dejín v strednej Európe

Pokračovanie zo 7. strany

Slovami klasika: „Tu leží naša bieda“. Moderné Slovensko nemá a jeho elity ani len netúžia mať stratégiu pamäťovej politiky. Preto radšej investujeme do všetkého možného, len nie do sebazoznania. Len na porovnanie a celkom aktuálne, koľko stojí jedna tak veľmi potrebná rúra (most) k domčeku dedka Večernička v Novej Sedlici a koľko by stáli štyri monografie k slovenským dejinám? Preto sa vlastne ani nikto nemôže čudovať, že na pestovaní slovenských dejín viac záleží vedcom okolitých národov, ako to nakoniec ukázala kauza rušenia („zlučovania“) katedry slovenských dejín v minulom roku. Nedá mi pritom neuviesť, a týmto sa aj verejne poďakovať, že medzi tými, ktorí sa jej najvehementnejšie zastali, boli aj piati poprední maďarskí profesori a politici: Csaba G. Kiss, nedávno zosnulý István Käfer, Imre Molnár, László Surján a Ándor Mészáros.

Všeobecná pamäť, žiadna pamäť

Na Slovensku však nechýba len akýkoľvek koncepčný prístup k problematike pestovania slovenských národných dejín, ale aj elementárny politický záujem niečo v tejto veci meniť alebo nebudaj zmeniť k lepšiemu. Živorenie katedry slovenských dejín na pokraji vlastnej existencie hovorí za všetko. Ak teda o ňu nie je záujem, je celkom pochopiteľné, že téma „zlučovania“ je na Filozofickej fakulte UK permanentne na stole. Pokusy rozpustiť slovenské dejiny vo všeobjímajúcom odbore „historické vedy“ majú aj dnes svojich mocných zástancov. Nie inak, ako v časoch Stalina a Gottwalda, keď bola zrušená stolica slovenských dejín na vtedy ešte Slovenskej univerzite v Bratislave. Vtedy sa jej nemal kto zastáť. Tí, ktorí by to urobili boli alebo v žalári, alebo v exile, alebo museli držať „hubu a krok“.

Robustný odbor „historické vedy“ je vlastne všetko a nič dokopy. Sám osebe je to číročitý nezmysel, ktorý nemá význam ani z ekonomického hľadiska. Čo budú slovenskí historici za peniaze slovenských daňových poplatníkov skúmať? Pre koho? Pre tých, ktorí na ňom nástoja, však význam má. Jeho výhoda spočíva v tom, že v temnej vode všeobecnej pamäti sa budú ľahšie „oktrojovať“ a „koordinovať“ výskumné témy. Preferovať sa budú, ako inak, „tie správne“, vezúce sa na vlne globálneho pokroku. George Orwell by sa možno potešil, ako dobre funguje jeho téza o tom, že kto kontroluje minulosť, formuje budúcnosť.

A nie je to ani tak hudba nejakej vzdialenej budúcnosti. Podľa kusých správ, ktoré mám z vedenia fakulty, by sa tak malo udiť v roku 2026. Už dnes sa teda utlmujú postupové konania v odbore slovenské dejiny. Pre tých, čo nevedia, čo to v praxi znamená, to vysvetlím jednoducho. **Na Slovensku po roku 2026 nebude možné získať doktorát, habilitovať sa či inaugurovať v odbore slovenské dejiny.** Ako to dopadne s katedrami slovenského jazyka a slovenskej literatúry? Zlúčia ich s lingvistikou a literárnou vedou? Nevieam.

Pritom, ako sa zdá, vietor fúka priamo z ministerstva školstva. Aj z toho súčasného. Iste, všetko sa to zakryje väčšou mediálnou plachtou reformy, inovácie a všadeprítomného pokroku. Hovoriť budeme najmä o tom, že na FIF UK je veľa študijných odborov, ktoré treba redukovať kvôli efektívnosti riadenia a šetreniu a tak ďalej. Aby sa k tejto redukcii dospelo, fakulta bude za novoetablované odbory platiť. Čím menej odborov, tým menšia finančná záťaž pre školu. Hádám som to dobre pochopil. Pripomenulo mi to jednu poľskú kapelu ešte z 80. rokov. *Volala sa Komplexna paranoja.*

Martin Homza

Prof. Martin Homza (druhý zľava) počas udeľovania Ceny Daniela Rapanta v spoločnosti poslanca NR SR Romana Michelka a ďalších historikov.

Foto Eva Zelenayová

Ako sme využili štátnu samostatnosť

Prvého januára 1993 sme víтали vznik nového štátu šampanským, ohňostrojom, ale aj modlitbou kňaza Antona Hlinku: „*Na rozhraní dvoch historických epoch voláme k Tebe, všemohúci Bože, Otec všetkých národov, aby si bol stále s nami, hneď od samého začiatku... Daj našim vládcom Ducha múdrosti a prezieravosti, spravodlivosti a nezištnosti, obetavosti a pevnosti, daj občanom Ducha bratstva a znášanlivosti, vzájomnej úcty a pomoci, svornosti a tolerancie. Bud' naším Bohom a my budeme Tvojím ľudom.*“

Nežiadal pravidelný prídela chleba a všetkých hmotných dohier, ani členstvo v nadštátnych spolkoch a žobranie pri ich dverách. Vnucuje sa otázka: Máme to, o čo kňaz Hlinka neprosil a nemáme to, o čo prosil?

Od januára 1993 nám vládlo štrnásť vlád. Dvakrát to boli vlády Vladimíra Mečiara, dvakrát Mikuláša Dzurindu, krátko kabinet Jozefa Moravčíka a Ivety Radičovej, Petra Pellegriniho až prišli vlády národnej katastrofy – Matoviča, Hegera a Ódora a od 25. októbra 2023 je tu štvrtá vláda Roberta Fica. Počas týchto vlád sme prežili zvýšenie platov i dôchodkov, ale aj cien a viacero škandálov či kríz.

Začalo sa to odmietnutím vymenovať Ivana Lexu za šéfa SIS v marci 1993 prezidentom Kováčom. Rokovanie zákonodarcov z 3. na 4. novembra 1994, keď koalícia odvolala 38 ľudí z dôležitých štátnych funkcií, nazval Mikuláš Dzurinda nocou dlhých nožov. Verejnosť otravovala kauza zavraždenia Michala Kováča ml. 31. augusta 1995. So zavraždením súvisela aj amnestia Vladimíra Mečiara ako zastupujúceho prezidenta, ktorá sa ani ich zrušením 5. apríla 2017 neskončila. Naopak, znalci práva tvrdili, že zavedením retroaktivity do právneho systému došlo k zrušeniu právneho štátu. Na verejnosti zarezonovalo aj udelenie milosti prezidentom Kováčom vlastnému synovi.

Naša suverenita trvala iba jedenásť rokov. Asociačnú dohodu s Európskym spoločenstvom podpísal Mečiar 4. októbra 1993 v Luxemburgu a 27. júna 1995 predložil na samite v Cannes oficiálnu žiadosť o vstup Slovenska do EÚ. Únia si neželala Mečiara v čele vlády a tak Slovensko odsunula do druhej vlny prijímania postsocialistických štátov do únie. Pomohla kauza Zachráňme Markízu dva týždne pred parlamentnými voľbami i peniazie Sorosa určené na povalenie Mečiara. Ten síce voľby v roku 1998 vyhral, ale nezískal koalíčných partnerov.

Moci sa na osem rokov ujal Dzurinda. A všetko bolo inak. Ústretovosť pri rokovaníach s EÚ, kolenačková politika smerom za Atlantik, otvorenie slovenského neba lietadlám na „humanitárne“ bombardovanie Južoslávie. Ján Figel' v rámci prístupových rokovaní vyrokovoval odstavenie dvoch blokov jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach i podvyživené financovanie v poľnohospodárstve. Na samite v Kodani v roku 2002 už nič nestálo v ceste pozvať SR do EÚ od 1. mája 2004. O tom však museli rozhodnúť občania v referende. Aj to sme 16. a 17. mája 2003 zvládli. Osud Slovenska na ďalšie desiatky rokov bol spečatený.

A veselo sa privatizovalo. Štát bol vyhlásený za najhoršieho možného vlastníka, a tak naše zlaté nosnice privatizovali iné

štáty. A jedna vládna kríza striedala druhú osobitne za čias dzurindovcov v rokoch 2002 – 2005. Platinové sitká, Gorila, Váhostav. Smer vyhral predčasné voľby v roku 2006 a hneď naň nasadili Hedvigu Malinovou. Dnes naozaj nevedno či treba oslavovať dátum 1. január 2009, keď sme prijali euro. Lebo ak sme dovtedy Európu v HDP na hlavu úspešne dobíjali, potom sme už len klebali až na súčasné dno.

Dňa 27. novembra 2017 nebadane vznikla strana Progressívne Slovensko a už o niekoľko týždňov, 21. februára 2018, sme sa dozvedeli o úkladnej vražde Jána Kuciaka a jeho snúbenky. Odštartovala vládnu krízu, z postu premiéra odstúpil Robert Fico, vláda padla a novým predsedom vlády sa stal Peter Pellegrini. A objavil sa prezident amatér, a ako sa už právoplatne dokázalo, aj daňový podvodník Andrej Kiska. Po ňom ďalší objav Zuzana Čaputová, expertka na skládky odpadkov, známa citlivým vnímaním, menením partnerov, či propagovaním vakcíny proti Covidu-19. Dnes prednáša na Standforde.

Pád netopiera v Číne do polievky umožnil „operiť sa“ firmičkám a aktivistom z okolia trnavského Igora. Prežili sme tri ťažké roky obmedzovania ľudskej dôstojnosti a slobody s astronomickými výdavkami vo výške 20 miliárd eur. A orgány činné v trestnom konaní na čele s Lipšicovou špeciálnou prokuratúrou protiprávne „čistili priestor“.

Čo teda z prosieb kňaza Hlinku napĺňajú doterajšie vlády? Pomýlilime sa, ak povieme, že plus-mínus málo až nič? Nuž a je medzi nami Boh, keď sme pred ním počas onej „plandémie“ zamýkali brány kostolov? Koľko plusov a koľko mínusov za 32 rokov, čo preváži? Zaiste plusom je štátna samostatnosť. Plusom bol aj záblesk slobody v prvých rokoch po zmene režimu. Myslím tým aj na rôzne vedecké podujatia hľadajúce skutočnú pravdu o najzložitejších rokoch našich novodobých dejín. O rokoch vojny a o všetkom, čo nasledovalo. Vráťane povrazu pre jedínú hlavu štátu z celej rozhádnanej Európy. Pravdu stále dostatočne nehľadáme. Posledný taký pokus v podobe vedeckého seminára v roku 2017 na nitrianskej pôde sa skončil prenasledovaním účastníkov, dokonca výsluchom vtedajšieho rektora najstaršej slovenskej univerzity na ambasáde istého nevelkého, ale vplyvného štátu. A hoci sa cenzúra zakazuje, stalo sa ako keby podmienkou „blahobytu“ obmedzovanie a ignorovanie názorov označovaných ľudí. Ale aby sme nezabudli na všetky plusy: môžeme cestovať do sveta a v obchodoch máme banány.

Marián Tkáč

P.S

Aby sme naozaj nezabudli na nespokojnú obec kultúry, ktorej prekážajú výmeny na niektorých postoch. Kde boli 3. novembra 1998, v štvrtý deň vlády M. Dzurindu, keď vyhodili generálnych riaditeľov: Slovenského národného divadla, Stredoslovenského štátneho divadla, Východoslovenského štátneho divadla, Novej scény v Bratislave, Národného hudobného centra, Národného divadelného centra, Národného literárneho centra, Národného knižničného centra Univerzitnej knižnice, Národného centra pre audioviziu, Slovenského národného múzea, riaditeľov: Slovenskej filharmónie, Slovenskej národnej galérie, SĽUKU, Lúčnice, ÚLUVu, Domu zahraničných Slovákov, Bibiany, Ústavu pre vzťah štátu a cirkvi a piatich generálnych riaditeľov sekcií MK SR? (red)

LÚČ hreje Slovensko 35 rokov

Pokračovanie z 1. strany

Bolo to od neho veľmi odvážne a láskavé, aby nás osobne s otcovskou láskou vyprevadil do života. To bolo prvé osobné stretnutie s biskupom Korcom. Manželka to zažila o dva roky neskôr. Vysokú školu som absolvoval v roku 1977, no to neznamená, že sme s ním boli v priamom kontakte až do roku 1989.

● **Kde ste sa vy dvaja zoznámili?**

✓ **Anna Kolková:** Na duchovných cvičeniach v roku 1973 v Súľove, kde bol vtedy farárom vdp. Justín Beňuška. Mojim duchovným vodcom bol salezián don Miroslav Kysela. Bola som tretiačkou na strednej škole, avšak už od druhého ročníka som mu pomáhala pri duchovných cvičeniach ako kuchárka. Vždy prišli nejakí frekventanti, osem až desať študentov a raz bol jedným z účastníkov aj môj budúci manžel, ktorý bol vtedy druhák na vysokej škole a bola to láska na prvý pohľad...

● **To ste boli veľmi mladá...**

✓ **Ignác Kolek:** A hneď taká múdra. (Smiech.)

✓ **Anna Kolková:** Don Miroslav Kysela nás za tie roky dobre poznal, bol naším spoločným duchovným vodcom. Odporučil nám uzavrieť náš vzťah manželstvom hneď ako bude mať jeden z nás „chlieb v ruke“. A tak, keď sa Ignác vrátil z vojenčiny a ja som mala skončený tretí ročník farmácie, sme sa v roku 1977 zosobášili.

● **A ste šťastní.**

✓ **Anna Kolková:** Bohu vďaka! No, keď došlo k zmene režimu, nebolo to veru jednoduché ani ľahké. Ignác pracoval v Hutnom projekte, kde sa za pridelenie podnikového bytu zmluvne zaviazal odpracovať desať rokov. A ten desiaty bol rok 1990. Mali sme štyri malé deti a ustavične boli choré na dýchacie cesty. Bývali sme v Petržalke na Kopčianskej, vedľa fabriky na výrobu panelov a centrálnych garáží Pozemných stavieb. Pneumologička nám odporúčala zmeniť prostredie, hocikde, len odísť z Petr-

žalky. Napokon sme v Devíne našli starý, ale obytný dom, kam sme sa v roku 1988 presťahovali. Takže v podnikovom sme už tri roky nebyvali.

● **Deťom sa polepšilo?**

✓ **Anna Kolková:** Áno, už len jedno z detí malo ešte dvakrát astmatický záchvat, ale tým sa to skončilo.

● **Vraveli ste, že po odchode z náboženských krúžkov ste už nemali kontakt s otcom Jánom, ako ste ho vtedy v tajnej Cirkvi všetci volali, až do roku 1989. Ako napokon došlo k tomu, že vás oslovil vybudovať katolícke vydavateľstvo?**

✓ **Anna Kolková:** V tajnej Cirkvi sme boli stále aktívni, dá sa povedať od roku 1972. Najprv v spomenutých náboženských krúžkoch, neskôr už ako manželia. Napríklad v našom byte sme deponovali pašované knihy, ktoré boli uložené v posteľných perináčoch. Každý pondelok si niekoľko kusov z nich odniesol v pracovnej brašni opravár výťahov – dôverný spolupracovník otca biskupa – jezuita František Sočufka. V roku 1988 sme sa zúčastnili Sviečkovej manifestácie, kde sme schytali streky vodným delom priamo pred Národným divadlom, či tichého protestu v Justičnom paláci, kde sa uskutočnilo pojednávanie s jednou zadržanou účastníčkou manifestácie. Mali sme tam aj naše štyri deti, bolo to dramatické! A otec biskup to všetko o nás vedel. Bol si isto vedomý toho, že elektroinžinier a farmaceutička nie sú na vydavateľskú činnosť odborne pripravení. Napriek tomu nás k takému poslaniu pozval. Bolo to 29. decembra 1989 v byte na dnes už legendárnej Vıllovej 7 v Petržalke.

● **Napadlo mi, prečo okamžite po novembrových udalostiach vznikla myšlienka založiť katolícke vydavateľstvo. Napriek tomu, že padol komunistický režim, zrejme neexistovala istota, že jestvujúce vydavateľstvá budú ochotné vydávať náboženskú literatúru. Alebo sa mýlim?**

✓ **Anna Kolková:** Nie, nemýlite sa. Biskup Korec mal všetko okolo vydavateľstva premyslené a to preto, lebo v roku 1968 nestihli veriaci aktivisti vydať ani jednu náboženskú knihu, neboli na to pripravení. A po auguste '68 to už nešlo. Povedal nám, že nechce, aby sme zopakovali rovnakú chybu. Nevie sa, ako sa situácia vyvine, že treba s vydávaním kníh hneď začať. V podstate pôjde o zlegalizovanie samizdatového vydávania náboženskej literatúry na oficiálnu vydavateľskú činnosť a tiež o legálny dovoz v zahraničí už vytlačených kníh. Oslovením sme boli prekvapení, videli sme v tom však vôľu Božiu, tak sme súhlasili.

● **Našťastie návrat normalizácie sa nekonal a vydavateľstvo LÚČ je tu už 35 rokov.**

✓ **Ignác Kolek:** Našťastie, ale na sklonku roku 1989 nič nebolo isté. Biskup Korec mal záujem vydavateľstvo inštitucionalizovať. V tom čase existovali iba štátne a družstevné podniky. Živnostenský zákon ešte nebol na svete. Preto vydavateľstvo vzniklo ako družstvo a aj najviac to zodpovedá našej náplni, lebo nie sme typický podnikateľský subjekt. Družstvo je charakteristické skupinou ľudí, čo sa spája za určitým cieľom, tam nie je primárny akcent na zisk.

● **Po vzniku vydavateľstva už nedošlo k žiadnym obmedzeniam. Ako sa situácia s vydávaním vyvíjala?**

✓ **Ignác Kolek:** Pri vzniku vydavateľstva sme mali istú výhodu v tom, že mnohé knihy boli pripravené do tlače, najmä v zahraničí, napríklad v Rakúsku a v Ríme. Alebo boli už viaceré vytlačené, vyšli v Ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme, či vo vydavateľstve jezuitov v Dobrej knihe v Kanade. Po páde komunizmu bol u nás po katolíckej literatúre veľký hlad. Vtedy kňazi pre svojich farníkov objednávali stovky kníh, taký veľký bol dopyt, boli to hlavne modlitebné knižky.

✓ **Anna Kolková:** Hneď v roku 1990 sa kreovala redakcia, ktorej činnosť sa rýchlo a úspešne rozvíjala

Zľava osobný sekretár otca kardinála P. Peter Tibenský SJ, Anna Kolková, Ján Chryzostom kardinál Korec a Ignác Kolek v roku 1999 pri príležitosti prezentácie knihy otca kardinála *Spomínam, premýšľam, vyznávam*.

Foto Jozef Sedlák

vďaka spolupráci a pomoci ľudí, ktorí z nadšenia i vďačnosti za nadobudnutú náboženskú slobodu a z úcty k bývalému tajnému biskupovi Korcovi priložili nezištne ruku k dielu. Išlo o pracovníkov univerzít, bývalých štátnych vydavateľstiev, ale predovšetkým to boli veriaci znalci literatúry a slovenského jazyka. Spomeniem aspoň niektorých: manželia Paulínyovci, Mária Fúriková, prof. Július Pašteka alebo tiež umelecký fotograf Jozef Sedlák. Tieto tvorivé začiatky boli náročné avšak krásne!

V spolupráci skvelých odborníkov z minulosti i súčasnosti sme za 35 rokov existencie vydavateľstva LÚČ vydali 1260 publikácií, z nich skoro 90 je z pera Jána Chryzostoma Korca, viaceré v druhom i ďalšom vydaní.

● **Ako sa ďalej vyvíjala situácia s vydávaním katolíckej literatúry?**

✓ **Ignác Kolek:** Po roku 1991 vznikli vydavateľstvá u saleziánov, jezuitov... a odrazu tu bolo 20 vydava-

teľstiev, ktoré sa tiež hlásili ku katolíckej knihe. Z iniciatívy P. Felixu Litvu sme v roku 1994 založili Združenie katolíckych vydavateľstiev Slovenska s cieľom efektívne šíriť katolícku literatúru po celom Slovensku. Združenie viedla manželka desať rokov. Mali sme krátky čas aj spoločnú distribúciu *Gabriel*. Dokonca sme spoločne dokázali zorganizovať desať ročníkov spoločnej knižnej výstavy v reprezentatívnych priestoroch Primaciálneho paláca v Bratislave s názvom *Katolícka kniha na Slovensku*.

● **Už to nejestvuje?**

✓ **Ignác Kolek:** Žiaľ nie. Spoločná distribúcia sa rozpadla asi po piatich rokoch. Viacerí prestali brať ohľad na malé vydavateľstvá, ktoré si nemohli dovoliť taký marketing a reklamu ako tí veľkí, akosi sa vytratilo prvotné nadšenie pre veľkorysú spoluprácu. A Združenie katolíckych vydavateľstiev Slovenska ukončilo svoju činnosť po pätnástich rokoch z podobných dôvodov.

● **LÚČ má svoje kamenné kníhkupectvá?**

✓ **Ignác Kolek:** No už len dve. Keď sa otec biskup Korec stal rektorom v Kňazskom seminári v Bratislave, otvorili sme prvé kníhkupectvo na bratislavskej Kapitulskej ulici. Ďalšie na Špitálskej, kde nám priestory prenajala rehoľa verbistov. Nasledovali kníhkupectvá v Trnave, Piešťanoch, Kútoch, Žiline, Michalovciach i druhé v Žiline, ďalej vo Zvolene a v Nitre. V čase najväčšieho rozkvetu sme mali jedenásť kníhkupectiev na celom Slovensku. Žiaľ, postupne sme boli nútení ich zatvárať, po kovide sme zavreli ostatné dve. Ešte sú otvorené Kníhkupectvá LÚČ v Bratislave a v Žiline.

● **Venujete sa vydavateľskej činnosti na plný úväzok, alebo máte možnosť venovať sa aj práci, na ktorú máte vzdelanie?**

✓ **Anna Kolková:** To by sa nedalo. Svet sa nám po roku 1989 úplne zmenil. Prvé dva roky boli pre nás oboch i celú rodinu veľmi náročné. Bolo to pre nás niečo celkom nové, nepoznané. Jediný vklad do budúcej práce bola naša láska ku knihám, literatúre.

Nikdy sme však neoľutovali naše rozhodnutie, aké sme urobili 29. decembra 1989. Prinieslo nám toľko dobra a krásy! Pravidelne, skoro 25 rokov, sme sa stretávali s otcom kardinálom. Časom som ho vnímala ako svojho duchovného otca (oslovoval ma Hanka). Spolupracovali sme s úžasnými, dobrosrdečnými a vzdelanými ľuďmi, bohatými na vydavateľské skúsenosti doma i v zahraničí. Z nich sme mohli nezištne čerpať hlavne v prvej dekáde existencie LÚČa. Za nás oboch im chcem vyjadriť za uplynulých 35 rokov práce vo vydavateľstve LÚČ hlbokú, úprimnú vďaku. Vďaka tiež vyjadrujeme za vydanie monografie k 100. výročiu narodenia zakladateľa vydavateľstva LÚČ otca kardinála Jána Chryzostoma Korca. Obsahuje spomienky jeho súčasníkov i vzácne kardinálove texty. Hodnotu knihy zvyšuje tristostranová bibliografia jeho diela v literatúre i tlači.

Eva Zelenayová

Buditeľ a politický väzeň Ferdiš Juriga Narodil sa pred 150 rokmi

Ivan Mrva

Ferdiš Juriga si v rokoch 1907-1909 odsedel v štátnom väzení vo Váckove 24 mesiacov. Hrdosť mu nedovolila, aby požiadal o skrátenie trestu hoci mu to ponúkali. Po Andrejovi Hlinkovi, ktorý sedel 33 mesiacov, bol našim najväčším politickým martýrom za čas Uhorska.

Katolícky kňaz Ferdiš Juriga patril medzi mladšiu generáciu buditeľov, ktorá sa ujala práce začiatkom 20. storočia. Bol organizátorom slovenského života, spoluzakladateľom a popredným členom Slovenskej ľudovej strany, neohrozeným bojovníkom za práva Slovákov. Veľa nechýbalo a vo väzbe by sa ocitol aj počas Československej republiky, lebo bol hlasom ukrivdených Slovákov v Národnom zhromaždení. V jednom období bol populárnejší ako Andrej Hlinka a mohol sa stať vodcom celého národa. Chýbala mu však trpezlivosť a zmysel pre systematickú prácu. Musíme mu byť vďační za to, čo dokázal.

Ferdiš Juriga sa narodil 12. októbra 1874 v Gbeloch v sedliackej rodine. Jeho strýkom bol Ján Krstiteľ Juriga, ktorý dosiahol funkciu ostrihonského kanonika a ako svedok arcibiskupa Šimora dokázal v prospech slovenskej veci ovplyvniť i najvyššiu cirkevnú autoritu. Strýko v malom Ferdišovi vybadal talent a tak už ako osemročný odišiel do Ostrihomu, kde nastúpil do druhého ročníka maďarskej ľudovej školy. Syn slovenských rodičov absolvoval ďalšie triedy ľudovej školy a prvé ročníky nižšieho gymnázia v maďarskom prostredí. Vďaka pevnému presvedčeniu i strýkovej slovenskej domácnosti kde býval, sa však nepomaďarčil tak, ako tisíce slovenských chlapcov, čo sa dostali do maďarských škôl. Naopak u Jurigu sa tu rozvinul slovenský cit.

Neskôr sám spomínal, koľko konfliktov i pästných súbojov mal s maďarskými spolužiakmi, keď seabavedome o sebe vyhlasoval, že je i ostane Slovákom. Po maturite s výborným prospechom študoval na Viedenskej univerzite a získal miesto v Pázmaneu, viedenskom seminári pre bohoslovcov z Uhorska. Tu posilňoval slovenského ducha u študentov zo slovenských rodín. V auguste 1897 bol vysvätený za kňaza a slávnostné primície odslúžil v rodnej obci. Po krátkom pobyte na kaplánkach vo Veľkej Mani, Budaorši a v Leviciach zakotvil na tri roky v Slovenskom Mederí (dnes Palárikovo), kde žilo viac ako tritisíc neprebudených Slovákov. Ďalším miestom Jurigovej kaplánskej dráhy bola fara na bratislavskom predmestí zvanom Blumentál (dnes Ružinov) a začal prispievať do Katolíckych novín. Vďaka jeho článkom sa zmenil charakter Katolíckych novín a Slováci si ich začali viac predplácať.

Vlastencov posielali do väzenia

Ferdiš Juriga 11. apríla 1905 sa stal farárom vo Vajnorochoch, kde pôsobil dve desaťročia. Pokračoval v buditeľskej a organizačnej činnosti a stal sa dušou slovenského pohybu v obci i v celej Bratislavskej župe. Ako všeobecne známu osobu ho roku 1906 voliči stupavského volebného okresu zvolili za poslanca. Aj na horúcej snemovej pôde v Budapešti vystupoval neohrozene. Keď v súvislosti s novým vládnym programom zaznelo, že uhorská vláda sa bude snažiť o zlepšenie pomerov slovenského ľudu, Juriga vystúpil s požiadavkou, aby Slovákom zriadili aspoň jedno štátne gymnázium. V sále sa strhol veľký krik a dokonca zaznelo - „služku vám na krk a nie gymnázium“!... Juriga mohutným hlasom zakričal: „Ako budete revať, keď budeme žiadať slovenskú univerzitu.“ To už uhorské orgány bedlivým okom sledovali Jurigovu verejnú činnosť a hľadali zámienku, aby

ho mohli umlčať. V dvoch jeho novinových článkoch našli výzvy na vzburu. Hoci preklad do maďarčiny vôbec nezodpovedal slovenskému textu a bol účelovo upravený, súd obvinenie prijal a Juriga v novembri 1906 odsúdil na dva roky väzenia. Ešte pred nástupom do väzby v decembri 1906 sa zúčastnil schôdze slovenských činiteľov Uhorskej ľudovej strany, nespokojných s jej smerovaním a proklamovali osamostatnenie a založenie Slovenskej ľudovej strany. K jej vzniku aj z dôvodov uväznenia Juriga a Hlinku však nedošlo.

Ani po opustení väzenskej cely Juriga verejnú činnosť neobmedzil a roku 1910 opäť kandidoval za poslanca v Stupave. Vďaka popularite a povesti veľkého martýra mu bezmála všetci slovenskí voliči v okrese odovzdali hlasy a s prehľadom zvíťazil. Bola to predovšetkým Jurigova iniciatíva, že sa 29. júla 1913 v Žiline zišli predstavitelia katolíckeho krídla SNS a založili Slovenskú ľudovú stranu (SLS). Predsedom jej výkonného výboru sa stal Andrej Hlinka tajomníkom Ferdiš Juriga a Florián Tománek.

Koncipoval deklaráciu

Zakrátko však vypukla svetová vojna a Ferdiš Juriga zostal jediným slovenským poslancom v Uhorskom sneme. Žiadal dodržiavanie národnostného zákona z roku 1868 aj povinnú výučbu slovenčiny na ľudových a stredných školách na území obývanom Slovákami. V poslednej fáze svetovej vojny Juriga prišiel s iniciatívou, aby sa v Bratislave postavil pomník všetkým padlým slovenským vojakom. Žiaľ, 70 000 slovenských obetí dodnes nemá svoj ústredný pamätník.

V októbrových dňoch roku 1918, keď sa už monarchia rúcala, Ferdinand Juriga v Uhorskom parlamente v mene *Uhorsko-slovenskej národnej rady* vyhlásil, že Slováci opúšťajú Uhorsko a majú právo sami rozhodovať o svojej budúcnosti. Svoj nebojácný prejav prednesený v peštianskej snemovni 19. októbra 1918 zakončil slovami: „*Toto právo patrí len slovenskému národnému zhromaždeniu alebo jeho orgánu, ktorým je Slovenská národná rada.*“ Nasledovali výkriky, posmech, ba i hrozba smrťou, no Juriga so stoickým pokojom sledoval pobúrenie maďarských poslancov a opustil rečnícky pult.

Dňa 30. októbra sa zúčastnil prevratnej schôdze SNR v Martine, kde bola vyhlásená Deklarácia slovenského národa. Koncipoval ju sám Ferdiš Juriga v spolupráci s modranským evanjelickým farárom Samuelom Zochom. V dobách prevratných politických zmien po skončení prvej svetovej vojny sa Juriga angažoval aj na cirkevnom poli. Revolučnú cestu k hlbokej reforme Katolíckej cirkvi však po čase opustil a aj keď sa neskôr zriekol aj vajnorskej fary, kňazom zostal až do konca života.

Ako poslanec Národného zhromaždenia zatupujúci SLS, od roku 1925 Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu (HLS), patril k rozhodným bojovníkom za slovenskú autonómiu a za slovenské práva - jazykové i sociálne. Z jeho úst neraz zaznelo: „*Keď nám republika nedá čo nám patrí, dáme republike zbohom.*“ V roku 1929 vypukla tzv. Tukova aféra, Juriga sa zaradil medzi Tukových kritikov. Po konflikte s Andrejom Hlinkom, ktorý sa Tuku zastal, vystúpil z HLS. Do volebného zápasu roku 1929 chcel zasiahnuť s vlastnou Jurigovou slovenskou ľudovou stranou. Získal však sotva päťtisíc hlasov a z politiky vypadol. Neskôr sa síce s Hlinkom zmieril, ale politicky sa už neangažoval. Búrliivý život doživil v Karlovej Vsi vo svojom sídle, ktoré nazval Jurigrad. Ctený obdivovateľmi a priateľmi zomrel 21. novembra 1950. Dnes už spomienka na veľikána pohnutej slovenskej minulosti prvej polovice 20. storočia akosi vybledla, žiaľ aj vo Vajnorochoch. Prečo budova školy, o ktorej výstavbu sa Ferdiš Juriga zaslúžil, nesie názov Škola Jána Pavla II.?

Ivan Mrva

Shakespeare prehovoril po slovensky aj v USA

Na slovenský knižný trh prichádza kniha, ktorá ukazuje až doteraz neprávom zabudnutého a do veľkej miery i neznámeho Shakespeara preloženého do slovenčiny.

Základnou povinnosťou každého kultúrneho národa je mať vo svojom jazyku preložené celé Shakespeareovo básnické a dramatické dielo, ktoré neustále púta pozornosť širokej kultúrnej a čitateľskej verejnosti aj viac než štyristo rokov od smrti tohto veľkého anglického básnika divadla.

Rovnako je nepísanou povinnosťou každej širšej generácie vyrovnáť sa so Shakespeareovou tvorbou prostredníctvom vlastného prekladu jeho sonetov či divadelných hier. Práve dejiny slovenských prekladov poézie a dramatickej tvorby Williama Shakespeara patria v našej literárnej vede bezpochyby k tým najpreskúmanejším prostredníctvom viacerých generácií odborníkov, no i napriek tomu až doteraz nepochopiteľne obsahovali jedno veľké biele miesto, keď dlhodobo ostávali opomínané preklady Shakespeara, ktoré vznikali v 20. storočí medzi slovenskými exulantmi v zámorí.

Tieto biele miesta teraz zaplňa vedecká monografia literárneho vedca a divadelného kritika Matúša Marcinčina *Slovenský Shakespeare v americkom exile*, ktorá vyšla na viac než tristo stranách v bratislavskom vydavateľstve Post Scriptum ako súčasť renomovanej edície Libri historiae Slovaciae. Po syntetizujúcej monografii Jána Vilikovského *Shakespeare u nás* (Slovart/Divadelný ústav, 2014) ide o doposiaľ najkomplexnejšie zhrnutie snáh o etablovanie Shakespeareovho diela v priestore dejín slovenskej literatúry. Sumarizuje a systematizuje všetky doterajšie poznatky od prvého známeho slovenského prekladu *Hamleta* z konca 18. storočia až do súčasnosti. Zásadným spôsobom ich dopĺňa o doteraz neznáme či prehliadané fakty o prekladoch Shakespeareovho diela, ktoré vznikali v prostredí slovenského exilu a slobodnej

slovenskej kultúry v Spojených štátoch amerických po druhej svetovej vojne.

Rozhodujúca časť knihy sa podrobne venuje doteraz literárnovedne nereflektovaným slovenským exilovým prekladom hier Williama Shakespeara, ktorých autormi sú známi slovenskí básnici Karol Strmeň (1921 – 1994) a Andrej Žarnov (1903 – 1982).

Výsledkom archívnej a editorskej práce autora je vôbec prvé publikovanie troch Strmeňových rukopisných fragmentov z jeho zachovaných prekladov Shakespeareových drám (*Hamlet*, *Romeo a Júlia*, *Othello*). Časopišský preklad Andreja Žarnova (*Julius Caesar*) po kritickom zhodnotení a verzologickej úprave je zasa prvýkrát publikovaný s rešpektom voči originálnemu pôdorysu textu, keď sa rozlišujú prozaické a veršované časti Shakespeareovej pôvodiny.

Osobitný priestor je venovaný Shakespeareovmu básnickému dielu, konkrétne jeho jedinej zbierke poézie *Sonet*, ktorú čiastočne preložil aj Karol Strmeň. Jeho časopišské, knižné a rukopisné preklady Shakespeareových *Sonetov* sú takto v jednom ucelenom súbore publikované vôbec po

prvýkrát. Mnohé zo sonetov sú uvedené dokonca i vo viacerých paralelných prekladoch ako svedectvo Strmeňovej prekladateľskej práce, čím pripomínajú básnikov legendárny viacnásobný preklad Poeovho kultového *Havrana*. V kontexte doterajších známych slovenských prekladov Shakespeareových *Sonetov* autor ukazuje Strmeňa ako prekladateľa, ktorý suverénne prekonáva súdobé pokusy o čo najlepšie prebásnenie Shakespeareovej poézie a je dôstojným partnerom aj tým súčasným.

Kniha voľne nadväzuje na autorovu monografiu *Karol Strmeň – krištáľ na zabudnutom ostrove* (Post Scriptum, 2022) a vychádza na 30. výročie smrti Karola Strmeňa, ktorý tragicky zahynul 15. októbra 1994 v americkom Clevelande.

(mm)

Matúš Marcinčin Slovenský Shakespeare v americkom exile

LIBRI
HISTORIAE
SLOVACIAE
Artes & Litteræ
[IX]

STALO SA

1. januára 1993 vošla Slovenská republika do života ako nezávislý samostatný štát s úplnou a pôvodnou štátnou suverenitou. Hneď po vyhlásení ju uznalo 91 štátov a bola prijatá do OSN ako 180. členský štát.

1. januára 1952 vyšlo prvé číslo exilového časopisu *Hlasy z Ríma*.

2. januára 1951 bol za tajného biskupa na Slovensku vysvätený 27-ročný jezuitský novokňaz Pavol Hnilica. Vysvätil ho rožňavský biskup Róbert Pobožný.

5. januára 1968 zvolili Alexandra Dubčeka za 1. tajomníka ÚV KSČ, čím sa začala Dubčekova jar.

8. januára 1950 zomrel banskobystrický biskup Andrej Škrábik a predseda Matice slovenskej. Podľa svedkyne Sr. Xavérie Rábovej, DKL, ktorá pracovala v banskobystrickej nemocnici ako kuchárka, doviezla sanitka v mrazivej noci na chirurgické oddelenie nemocnice nahého, iba v deke zabaleného, dobitého človeka. Sestra Virgília, ktorá pracovala na chirurgickom oddelení sa od pacienta dozvedela, že v noci prišla do biskupskej rezidencie tajná polícia. Otca biskupa vyzliekli, surovo dobili, dokopali a potom zamdletého a úplne nahého ho vyviezli von z mesta na pole, blízko akejsi dediny, kde ho polomŕt-

veho nechali. Horúčka vyše 40 stupňov Celzia dokonávala dielo zločincov. Sestry k nemu potajomky zavolali lekára, ktorý konštatoval surové a barbarské týranie do takej miery, že otec biskup sa ani posadiť nevládal na posteli. Aj druhý i tretí deň príslušníci tajnej polície strážili dvere izby tohto chorého. Nesmel do nich vstúpiť nikto okrem Sr. Virgílie, ktorá mala prísne nariadenie mlčať. Nikto nesmel vedieť, kto v tej izbe leží a prečo je tam. Veľké množstvo ľudí na pohrebe bolo dôkazom jeho obľúbenosti u veriacich i kňazov. No nikto sa nesmel dozvedieť prečo a za akých okolností ich pastier zomrel. Jednoducho ZOMREL. Narodil sa 13. mája 1882 v Rajci.

11. januára 1922 SNS odovzdala ministrovi E. Benešovi Memorandum o autonómii Slovenska.

16. januára 1942 sa narodil abp. Mario Giordana, em. apoštolský nuncius v SR.

18. januára 1939 sa v Bratislave konalo prvé slávnostné zasadanie Slovenského snemu.

20. januára 1928 vláda Československej republiky schválila „Modus vivendi“, dohodu medzi ČSR a Svätou stolicou.

20. januára 1939 prezident re-

publiky Dr. Hácha, na návrh slovenského snemu, vymenoval tretiu vládu Slovenskej krajiny. Jej predsedom sa stal Dr. J. Tiso.

20. januára 1997 zomrel Albín Brunovský, slovenský maliar, grafik, ilustrátor, autor výtvarných návrhov na bankovky a poštové známky, predstaviteľ imaginatívneho realizmu. Pôsoobil ako pedagóg na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Narodil sa 25. decembra 1935 v Zohore.

22. januára 1922 predložila SLS prvý návrh autonómie Slovenska v čs. parlamente.

24. januára 1852 zomrel vo Viedni Ján Kollár, slovenský politik, básnik, spisovateľ, evanjelický kňaz, ideológ slovenského a predstaviteľ českého a slovenského národného obrodzenia, jazykovedec. Patril k zásadným osobnostiam hlásiacim sa k politickému programu panslavizmu. Je po ňom pomenovaná planétka (20991) Jánkollár. Narodil sa 29. júla 1793 v Mošovciach, pochovaný je v Prahe – Olšanoch.

28. januára 1992 zomrel v USA Jozef Cincík, slovenský maliar, sochár, grafik, scénograf a historik umenia. Narodil sa 8. marca 1909 v rumunskej Clopodii.

Nezabúdame

Ani desať rokov od úmrtia nášho hospodára Karola Šranka nezavial čas. Pri jeho hrobe vo Veľkom Lapáši sme na neho spomínali, zapálili sme sviečky, položili kyticu kvetov a modlili sa za jeho dušu vo večnosti. Pamiatku nášho hospodára si uctili Mária Balážová, Helenka Hlavačková, Agáta Fišerová a predsedníčka RO PV ZPKO v Nitre Alžbeta Loudová. Česť jeho pamiatke!

(al)

Spomíname na Ladislava Babalu

Dňa 3. novembra 2024 si členovia banskobystrickej regionálnej pobočky PV ZPKO uctili pamiatku bývalého predsedu Ladislava Babalu na cintoríne v Jakube. Pri jeho hrobe, s kyticou kvetov a horiacej sviečke, sme si zaspomínali na skvelého človeka, bývalého predsedu a pomodlili sme sa za spásu jeho duše.

Helena Halková
predsedníčka
RO PV ZPKO
Banská Bystrica

PRIPOMÍNAME SI

V januári si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

40 rokov

Lucia Kaššovicová, Bratislava 28.1.1985

60 rokov

Jana Machalová, Modra 20.1.1965

70 rokov

Jozef Vojenčák, Nitra 22.1.1955

75 rokov

Darina Košiarová,
Nitrianske Hrnčiarovce 2.1.1950
Matej Šulej, Veľká Lomnica 8.1.1950
Ivana Španíková 20.1.1950

80 rokov

Alžbeta Molnárová, Lučenec 5.1.1945
Magdaléna Potančeková,
Lučenec 12.1.1945
Veronika Jordánová, Nitra 29.1.1945

81 rokov

Marián Burík, Ilava 18.1.1944
Melánia Komárová,
Spišská Nová Ves 24.1.1944

82 rokov

Elvíra Mazúrová, Kysucké Nové Mesto 5.1.1943

83 rokov

Ružena Balázová, Sereď 1.1.1942

84 rokov

Anna Martinová, Heľpa 5.1.1941

85 rokov

Božena Molnárová, Bratislava 26.1.1940

86 rokov

Anna Bučková, Polomka 5.1.1939

87 rokov

Alojzia Rafajová, Žilina 28.1.1938

89 rokov

Marta Šinálová,
Medzibrodie nad Oravou 13.1.1936

91 rokov

Jozef Turček, Veľký Lapáš 25.1.1934

92 rokov

Ján Hric, Badín 30.1.1933

94 rokov

Mária Plaštiaková, Nitra 2.1.1931

96 rokov

Milan Baláž, Trnava 14.1.1929

97 rokov

Pavel Lavo, Nitra 13.1.1928

Jubilantom srdečne blahoželáme

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava	50 EUR
Michal Malatinský, Bratislava	10 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava	20 EUR
Ing. Marián Šuran, Bratislava	100 EUR
Dagmar Gladysová, Bratislava	20 EUR
Arpád Tarnóczy s rodinou, Nováky	100 EUR
Anton Selecký, Bratislava	10 EUR
Pál Sebők, Štítnik	50 EUR
Anna Lanátorová, Bratislava	22 EUR
Marián Vöjt, Bratislava	100 EUR
Andrej Strašífták, Šenkvice	80 EUR
Ervín Blažiček, Malacky	18 EUR
Ivana Mravcová, Ivanka pri Dunaji	30 EUR
Jozef Baláž, Vranov nad Topľou	50 EUR
Martin Lacko, Modrová	60 EUR
Mária Chorváthová, Tvrdošín	10 EUR
Biskupstvo Nitra	
Fundácia kardinála Korca	300 EUR
Mária Halásová, Hlohovec	50 EUR
Hedviga Slivková, Košecké Podhradie	30 EUR
Beata Verčimáková, Bratislava	30 EUR
Vladimír Kristin	50 EUR
Matej Šulej, Veľká Lomnica	10 EUR
manželia Sládkovičovi, Nemecko	150 EUR
Mária Lukáčová, Bardejov	30 EUR
Ľudmila Pekáriková, Prešov	15 EUR
Ida Nayová, Pezinok	30 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

■ Malé kníhkupectvo Svojet v bratislavskej Liga pasáži ponúka knihy, ktoré inde nekúpite. Historickú, vlasteneckú literatúru bez politickej korektnosti, zborníky, kalendáre a časopisy vrátane Svedectva. Otváracie hodiny v pondelok až štvrtok sú od 10.00 do 13.00 a od 13.30 do 16.30, vo štvrtok do 17.30 hod. V piatok od 9.00 do 13.00 a od 13.30 do 14.30 hod. Informácie na 0903 946 718.

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 94 rokov, 29. novembra 2024, zomrela politická väzenkyňa **Magda PEŠTOVÁ**, členka regionálnej pobočky PV ZPKO v Nitre. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala 11. decembra 2024 na Mestskom cintoríne v Nitre. Česť jej pamiatke.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Bývalý minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort nebude financovať náš časopis Svedectvo a súčasné vedenie rezortu zrejme nedopatrením rozhodnutie bývalého vedenia MV SR nezrušilo. Preto aj naďalej sme odkázaní na Vašu pomoc, bez ktorej vydávanie Svedectva nie je možné zabezpečiť. Výšku štátnej dotácie síce súčasná vláda vrátila na úroveň pred vlády Igora Matoviča, ibaže stále zostáva v platnosti zákaz financovať z nej aj vydávanie Svedectva. Znovu sa ob-

racujeme na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodlame aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: **SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujte na tel. číslo: 02-52 63 81 56.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO a časopisu Svedectvo

PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.**

Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovoľujú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

KNIŽNÁ REVUE

20 rokov Knižnej revue

DIPLOM

1. miesto

Kniha roka 2010

vydavateľstvo Lúč

Jozef Halcko – Štefan Komorný

Dóm. Katedrála sv. Martina v Bratislave

KNIŽNÁ REVUE
V Bratislave 19. apríla 2011

Literárne informačné
centrum

Združenie vydavateľov
a kníhkupcov SR